

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ПОТЕНЦІАЛ І РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА"
для студентів напряму підготовки
6.030504 "Економіка підприємства"
всіх форм навчання**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2016**

Затверджено на засіданні кафедри економіки підприємства та менеджменту.

Протокол № 1 від 27.08.2015 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: М. П. Мартіянова
Г. Л. Матвієнко-Біляєва

Робоча програма навчальної дисципліни "Потенціал і розвиток підприємства" для студентів напряму підготовки 6.030504 "Економіка підприємства" всіх форм навчання : [Електронне видання] / уклад. М. П. Мартіянова, Г. Л. Матвієнко-Біляєва. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 67 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами, вміщено плани лекцій, практичних та семінарських занять, матеріали щодо закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), критерії оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.030504 "Економіка підприємства" всіх форм навчання.

Вступ

Динамічність розвитку підприємств і нестабільність сучасних ринків вимагають перегляду традиційних підходів до управління. Передумовою ефективної діяльності суб'єкта господарювання є відповідність внутрішніх можливостей його ринковому потенціалу. Основою успішного довгострокового функціонування виробничих соціально-економічних систем є орієнтація на зростання їх вартості відповідно до якісних вимог ринкового середовища.

Програма вивчення навчальної дисципліни "Потенціал і розвиток підприємства" складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму 6.030504 "Економіка підприємства".

Доцільність вивчення матеріалу цієї дисципліни визначається тим, що розвиток ринку вимагає істотних перетворень у системі підготовки кадрів для роботи в сучасних організаціях. Управління та використання потенціалу підприємства, його розвиток та оцінка потребують теоретичних знань та практичних навичок щодо формування потенціалу підприємства та його структурних складових, а також знань про закономірності, принципи і особливості формування, розвиток та конкурентоспроможність потенціалу сучасних підприємств як збалансованого інтегрованого утворення, методології й прикладного інструментарію оцінки його ринкової вартості, а також адаптування потенціалу підприємства до змін у зовнішньому середовищі і подолання можливих перешкоджань його розвитку.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методологія і методика формування, оцінювання та розвитку потенціалу підприємства.

Міждисциплінарні зв'язки: "Економіка підприємства", "Маркетинг", "Менеджмент", "Економічний аналіз", "Організація виробництва", "Стратегія підприємства".

Навчальна дисципліна "Потенціал і розвиток підприємства" є базовою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрямок підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 0305 "Економіка та підприємництво"	базова	
Змістових модулів – 2	Напрямок підготовки 6.030504 "Економіка підприємства"	Рік підготовки	
Загальна кількість годин: для денної форми – 180; для заочної форми – 288		4-й	5-й
		Семестр	
		7-й	9-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5; самостійної роботи студента – 8		Освітній ступінь: бакалавр	Лекції
	34 год		20 год
	Практичні, семінарські		
	34 год		20 год
	Лабораторні		
	–		–
	Самостійна робота		
	112 год		248 год
	Вид контролю		
екзамен			
4 год	4 год		

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 61 %;
для заочної форми навчання – 16 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання даної навчальної дисципліни є засвоєння понятійного апарату, методології і прикладного інструментарію оцінювання ринкової вартості потенціалу підприємства та його структурних елементів; набуття знань про закономірності, принципи та особливості формування, розвитку конкурентоспроможності потенціалу підприємства як збалансованого інтегрованого утворення.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

набуття практичних навичок щодо прийомів та процедур, які застосовуються в процесі оцінювання вартості підприємства як основної характеристики його потенціалу;

оволодіння знаннями і практичними навичками оцінної діяльності як складової управління розвитком потенціалу підприємства.

Об'єктом навчальної дисципліни виступає потенціал підприємства, як відкрита ринкова система.

Предметом навчальної дисципліни є економічні процеси та пов'язані з ними впливи на потенціал підприємства.

До вивчення навчальної дисципліни "Потенціал і розвиток підприємства" студент приступає, прослухавши більшість навчальних дисциплін гуманітарного та професійного циклів. Теоретико-методологічною базою вивчення дисципліни є попередні навчальні дисципліни: "Макро-економіка", "Менеджмент", "Мікроекономіка", "Економетрика", "Статистика". У свою чергу знання з даної дисципліни забезпечують успішне засвоєння таких навчальних дисциплін, як: "Системний аналіз в економіці", "Управління проектами", "Економічне управління підприємством", а також виконання тренінгів, міждисциплінарних комплексних курсових робіт, бакалаврських та магістерських дипломних робіт.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

категоріально-понятійний апарат дисципліни;

характеристику структури потенціалу підприємства та визначення основних елементів потенціалу;

складові елементи та структуру потенціалу підприємства;

цілі оцінювання потенціалу підприємства;

поняття вартості та її модифікації;

процес формування і розвитку потенціалу підприємства;

основні методичні підходи до оцінювання потенціалу підприємства (витратний, порівняльний, результативний);

методи оцінювання потенціалу підприємства;

ВМІТИ:

визначати основні фактори формування та розвитку потенціалу підприємства;

оцінювати рівень конкурентоспроможності потенціалу підприємства за допомогою існуючих методів;

визначати основні конкурентні переваги підприємства;

використовувати різноманітні прийоми та методи для оцінювання вартості підприємств;

аналізувати та використовувати нормативно-правові документи з оцінки вартості підприємства та його складових;

планувати заходи щодо формування потенціалу підприємства;

визначати ринкову вартість окремих складових елементів потенціалу підприємства;

оцінювати та забезпечувати стратегічні конкурентні переваги;

складати звіт про оцінювання майна.

У процесі викладання навчальної дисципліни "Потенціал і розвиток підприємства" основна увага приділяється оволодінню студентами професійними **компетентностями**, що наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
1	2	3
ПТ і РП*1	Здійснювати аналіз потенціалу підприємства	Обирати показники для оцінювання потенціалу підприємства
		Визначати форми, методи оцінювання потенціалу підприємства
		Визначати процес управління потенціалом підприємством
ПТ і РП* 2	Проводити аналіз конкурентоспроможності потенціалу підприємства	Вибір напрямів підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства
		Визначати методи оцінювання конкурентоспроможності потенціалу підприємства
		Проводити комплексне оцінювання конкурентоспроможності потенціалу за допомогою різних методів

1	2	3
		Визначати економічні показники конкурентоспроможності потенціалу підприємства
ПТ і РП* 3	Проводити аналіз ресурсного потенціалу підприємства	Визначати вартість потенціалу на основі одиниці живої праці
		Розробляти алгоритм вирішення проблемних питань оцінювання трудового потенціалу
		Визначати методи оцінювання нематеріальних активів підприємства
		Здійснювати відбір найбільш доцільних способів та методів оцінювання вартості та потенціалу підприємства

* Потенціал і розвиток підприємства

Структура складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікації України наведено в табл. А.1 додатка А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Сутність потенціалу підприємства. Оцінювання потенціалу підприємства

Тема 1. Сутнісна характеристика потенціалу підприємства

1.1. Підприємство як відкрита соціально-економічна система.

Структура та особливості підприємства як відкритої соціально-економічної системи. Концептуальні моделі підприємства. Типи та види підприємств. Правове забезпечення діяльності підприємства.

1.2. Сутність економічної категорії "потенціал підприємства".

Еволюція теоретичних підходів до визначення сутності потенціалу підприємства. Класифікація видів потенціалу за різними ознаками. Виробничий, науково-інноваційний, ресурсний, ринковий, за динамічними можливостями,

організаційний, вартісний підходи до визначення сутності потенціалу підприємства.

Тема 2. Структура та графологічна модель потенціалу підприємства

2.1. Структура потенціалу підприємства.

Суб'єктивні складові потенціалу підприємства. Об'єктивні складові потенціалу підприємства. Логістичний потенціал. Потенціал виробничого процесу. Маркетинговий потенціал. Фінансовий потенціал. Потенціал трудових ресурсів. Управлінський потенціал. Ресурсний потенціал. Потенціал відтворення: просте та розширене відтворення.

2.2. Графологічна модель потенціалу підприємства

Загальний вигляд графологічної моделі потенціалу підприємства. Спрощена графічна модель потенціалу підприємства. Розподіл діяльності підприємства за функціональними блоками для оцінювання його потенціалу. Графологічний метод аналізу "Квадрат потенціалу". Алгоритм графологічного методу "Квадрат потенціалу". Аналітичний метод "Метод балів".

Тема 3. Формування потенціалу підприємства: поняття і загальна модель

3.1. Потенціал підприємства як інтегрована економічна система.

Особливості економічних систем. Властивості економічних систем. Методичні та організаційно-економічні засади формування потенціалу підприємства. Загальнотеоретична модель формування потенціалу підприємства. Ефект синергії. Пряма та опосередкована користь синергії. Алгоритм формування потенціалу підприємства.

3.2. Оптимізація структури потенціалу підприємства.

Етапи процесу оптимізації структури потенціалу підприємства. Сучасні тенденції формування потенціалу підприємства. Особливості формування оптимізаційної моделі потенціалу підприємств залежно від специфіки підприємницької діяльності. Галузевий розподіл. Ресурсна сегментація.

Тема 4. Особливості формування виробничого потенціалу підприємства

4.1. Структура виробничого потенціалу підприємства.

Завдання оцінювання виробничого потенціалу підприємства. Класифікація характеристик виробничого потенціалу промислового підприємства.

Кількісні та якісні характеристики виробничого потенціалу підприємства. Техніко-технологічна основа виробничого потенціалу. Методики вартісного оцінювання виробничого потенціалу підприємства. Графоаналітичний метод "Метод рангів".

4.2. Оцінювання виробничого потенціалу.

Концептуальні підходи до визначення основних структурних елементів виробничого потенціалу сучасної підприємницької діяльності. Оцінювання виробничого потенціалу підприємства на підставі аналізу рівня ефективного використання структурних робочих місць. Вимірювання величини виробничого потенціалу на базі поелементного підходу. Оцінювання ефективності використання основних елементів виробничого потенціалу підприємства. Аналітичний метод "Багатокутник потенціалу підприємництва". Аналітичний метод "Радар потенціалу".

Тема 5. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства

5.1. Конкурентоспроможність потенціалу та її рівні.

Особливості конкурентоспроможності потенціалу підприємства.

Конкурентні переваги підприємства як порівняльні переваги підприємства над іншими підприємствами даної галузі всередині та за межами країни. Конкурентоспроможність підприємства як відображення відносного рівня ефективності використання всіх видів наявних у нього ресурсів. Конкурентний статус підприємства як характеристика позиції, яку займає підприємство у ринковому конкурентному суперництві.

5.2. Методи оцінювання конкурентоспроможності потенціалу підприємства.

Матричні методи оцінювання конкурентоспроможності потенціалу підприємства за напрямом формування інформаційної бази: критеріальні та експертні методи оцінювання за способом відображення кінцевих результатів: графічні та математичні. Методи оцінювання за можливістю розроблення управлінських рішень: одномоментні та стратегічні. Методи оцінювання за способом оцінювання: індикаторні та матричні методи.

5.3. Прикладні моделі оцінювання конкурентоспроможності потенціалу підприємства.

Індикаторний метод оцінювання за економічними та соціальними стандартами. Індикатор використання ресурсів. Індикатор використання праці. Індикатор місткості ринку. Індикатор дохідності. Індикатор використання часового ресурсу. Метод експертних оцінок. Алгоритм методу експертних оцінок. Порівняння результатів оброблення експертних оцінок підприємств.

Метод набору конкурентоспроможних елементів. Алгоритм методу. Обґрунтування вибору підприємств-конкурентів.

Тема 6. Теоретичні основи оцінювання потенціалу підприємства

6.1. Оцінювання потенціалу підприємства: основні цілі та сфери застосування.

Об'єкт, суб'єкт, інструменти та критерії оцінювання. Механізм процесу оцінювання потенціалу підприємства. Оцінювання ефективності діяльності господарської системи за допомогою синтетичного (інтегрального) показника. Система показників для оцінювання потенціалу підприємства. Структурна модель системи показників оцінювання потенціалу підприємства.

6.2. Оцінювання вартості потенціалу підприємства.

Головні цілі оцінювання потенціалу підприємства. Структурно-логічна схема формування вартості потенціалу підприємства та його складових. Складові потенціалу підприємства (виробничої системи). Вартість потенціалу підприємства (виробничої системи). Поняття вартості та її модифікації. Видова характеристика вартості в обміні та користуванні.

6.3. Принципи та основні етапи оцінювання потенціалу підприємства.

Загальноживана класифікація принципів оцінювання. Принципи, пов'язані із землею, будинками і спорудами. Принципи, що базуються на уявленнях користувача. Принципи, пов'язані з ринковим середовищем. Принцип найліпшого і найефективнішого використання.

Тема 7. Методичні підходи до оцінювання потенціалу підприємства

7.1. Методологія визначення вартості потенціалу підприємства.

Загальна еволюція методології дослідження та оцінювання потенціалу підприємства. Етап стихійного розвитку, етап наукової сегментації. Вартість і позицій колишніх, сучасних та майбутніх результатів. Ієрархія чинників, що формують вартість об'єкта оцінювання. Загальні, локальні та індивідуальні чинники.

7.2. Методи оцінювання підприємства та його потенціалу.

Витратна концепція оцінювання потенціалу підприємства: метод порівняльної одиниці, метод поділу за компонентами, метод кількісної діагностики, метод обліку витрат та інфраструктури, метод зміщення, метод

індексації даних проектно-кошторисної документації. Порівняльний підхід до оцінювання потенціалу підприємства: метод парних продажів, метод статистичних коригувань, експертні методи порівняння, метод мультиплікаторів порівняння. Результівна оцінка потенціалу підприємства: метод капіталізації доходу, метод дисконтування грошових потоків, метод залишкового доходу. Переваги та недоліки різних методологій оцінювання потенціалу підприємства.

Змістовий модуль 2

Оцінювання структурних елементів потенціалу підприємства

Тема 8. Оцінювання вартості земельної ділянки, будівель і споруд

8.1. Теоретичні аспекти визначення вартості земельних ділянок та інших об'єктів нерухомості потенціалу підприємства.

Проблема оцінювання незабудованої земельної ділянки. Роль земельних ділянок та об'єктів нерухомості у виробничо-господарському процесі окремого підприємства. Принципи визначення вартості земельної ділянки та нерухомості: принцип корисності, заміщення, очікування, елімінованості, збалансованості, розподілу, ринковий принцип, принцип оточення, найліпшого та найефективнішого використання. Визначення переліку документів, що необхідні для оцінювання об'єктів нерухомості та земельних ділянок.

8.2. Особливості оцінювання земельної ділянки, будівель і споруд.

Поділ земельних ділянок, будівель і споруд залежно від методичних особливостей оцінювання їх вартості; залежно від цілей (призначення) оцінювання. Порівняльні характеристики ринкової та експертної оцінки земельних ділянок несільськогосподарського призначення.

8.3. Методичні основи оцінювання вартості земельних ділянок, будівель і споруд.

Базові підходи до оцінювання: метод залишку для землі; метод капіталізації земельної ренти; метод заставного продажу; метод співвідношення (перенесення); метод витрат на освоєння.

Поділ об'єктів нерухомості залежно від юридичного статусу та фізичних характеристик. Метод порівняльної одиниці. Метод поділу за компонентами.

Методи порівняльної групи. Експертні методи порівняння. Методи результативної групи.

Тема 9. Оцінювання ринкової вартості машин і обладнання

9.1. Об'єкт, цілі та особливості оцінювання машин і обладнання.

Машини та обладнання як техніко-технологічна база підприємства. Машини та обладнання як інвентарний об'єкт. Об'єкт оцінювання техніко-технологічного потенціалу підприємства. Цілі оцінювання. Ситуації, які спричиняють необхідність проведення оцінювання.

9.2. Класифікація й ідентифікація машин та обладнання.

Цільова орієнтація класифікації машин та обладнання, що підлягають оцінювання. Способи групування об'єктів оцінювання. Ідентифікація об'єкта оцінювання. Структурна характеристика документа. Процес збору інформації: вивчення техніко-економічних характеристик, умов організації робочого місця, експлуатаційна готовність, надійність і безпечність роботи. Склад документів та строки початку оцінних робіт.

9.3. Вплив зношування на вартість машин та обладнання.

Втрата вартості об'єкта в процесі експлуатації. Матеріальний та техніко-економічний знос основних засобів підприємства: технологічне старіння, функціональне старіння, економічне старіння. Непрямі методи визначення фізичного зношування об'єкта: метод "ефективного віку", експертизи стану, зниження споживчих властивостей, зниження дохідності. Економічне старіння машин та обладнання. Економічне зношування земельних ділянок.

9.4. Методичні особливості оцінювання машин та обладнання.

Вибір методу оцінювання. Витратний підхід: метод розрахунку за ціною однорідних об'єктів, метод аналізу та індексації витрат, метод поелементного розрахунку витрат, метод визначення собівартості за укрупненими нормативами. Порівняльний підхід: метод прямого порівняння, метод статичного моделювання ціни, метод розрахунку за питомими ціновими показниками. Дохідний підхід: метод дисконтованих доходів і прямої капіталізації доходів, метод рівновеликого аналога.

Тема 10. Нематеріальні активи і методи їх оцінювання

10.1. Теоретичні аспекти аналізу нематеріальних ресурсів підприємства.

Поняття "інтелектуальна власність" та "промислова власність". Поняття "нематеріальні активи" Специфічні риси нематеріальних активів.

Класифікація нематеріальних активів підприємства: за правовою ознакою та за ознакою цілісності. Цілі обліку та аналізу нематеріальних активів. Вирішення організаційно-правових питань, пов'язаних із нематеріальними активами. Менеджмент нематеріальних активів.

10.2. Роль, значення та характер участі нематеріальних активів у господарській діяльності підприємства.

Нематеріальні активи як особливий вид інвестицій. Мета обліку інтелектуальної власності. Способи придбання нематеріальних активів: купівля, безкоштовне отримання, дарування, отримання на правах відчуження. Роль узгодження нематеріальних активів зі стратегією та тактикою розвитку підприємства. Вартість нематеріальних активів. Механізм формування ціни нематеріального активу. Капіталізація об'єктів нематеріальних активів. Вплив нематеріальних активів на діяльність підприємства.

10.3. Методологія оцінювання нематеріальних активів підприємства.

Методологічна підстава оцінювання нематеріальних активів: принцип комплексного обліку трьох груп факторів, принцип обліку тільки релевантних витрат, принцип обліку факторів, що визначають сприятливість покупця до ціни інтелектуальної власності, принцип використання адекватних методів виділення частки інтелектуальної власності в загальній вартості. Оцінка нематеріальних активів у грошовій формі: фактична собівартість, поточна відновна вартість, поточна ринкова вартість, чиста вартість реалізації. Підходи щодо оцінювання вартості нематеріальних активів: дохідний, витратний та ринковий підхід.

10.4. Особливості оцінювання окремих видів нематеріальних активів.

Методика оцінювання вартості нематеріальних активів. Огляд існуючих методик визначення вартості конкретних видів нематеріальних активів. Методики визначення вартості науково-технічної інформації. Методика визначення вартості комп'ютерних програм. Вартість товарного знаку для товарів і послуг та фірмового найменування.

Тема 11. Трудовий потенціал підприємства та його оцінювання

11.1. Роль і значення трудового потенціалу в економічних відносинах.

Відокремлення поняття "трудовий потенціал" від економічних категорій "персонал" та "трудові ресурси". Стадії перетворення трудових ресурсів у робочу силу. Видові прояви структури трудового потенціалу залежно від критерію аналізу. Одиниці виміру розміру трудового потенціалу.

Оцінювання трудового потенціалу. Трудовий потенціал працівника: психофізіологічний, кваліфікаційний, соціальний. Кваліфікаційна складова трудового потенціалу. Трудовий потенціал підприємства: кадровий, професійний, кваліфікаційний і організаційний.

11.2. Методологія оцінювання трудового потенціалу підприємства.

Основи для оцінювання трудового потенціалу підприємства. Складові оцінювання потенціалу підприємства: оцінювання трудового персоналу та оцінювання потенціалу менеджерів компанії. Система факторів оцінювання управлінського потенціалу: організаційно-управлінські характеристики, індивідуально-особові характеристики. Потенціал технічного персоналу: колективна складова, індивідуальна складова.

11.3. Методики оцінювання трудового потенціалу підприємства.

Витратна методика оцінювання трудового потенціалу. Методика оцінювання потенціалу на основі одиниці живої праці. Порівняльні підходи до оцінювання трудового потенціалу працівника. Коефіцієнта методика оцінювання трудового потенціалу підприємства: коефіцієнти освіти, посадового досвіду, підвищення кваліфікації, раціоналізаторської активності. Алгоритм результативного оцінювання трудового потенціалу.

11.4. Основи управління трудовим потенціалом підприємства.

Методологічні основи управління трудовим потенціалом підприємства. Технології перерахунку витрат трудових ресурсів. Алгоритм вирішення проблемних питань оцінювання трудового потенціалу.

Тема 12. Оцінювання вартості бізнесу

12.1. Особливості методів оцінювання вартості бізнесу.

Оцінювання вартості бізнесу. Мета та характер розрахунків: внутрішнє та зовнішнє оцінювання вартості. Базова модель визначення ринкової вартості бізнесу. Вартісні показники елементів моделі: вартість машин та обладнання, земельної ділянки, будівель та споруд на ній, сировинно-матеріальних запасів, трудового потенціалу, нематеріальних складових потенціалу підприємства, вартісна оцінка якості бізнес-процесів. Методи оцінювання вартості бізнесу: витратний, результативний, порівняльний. Аналіз методів оцінювання вартості бізнесу.

12.2. Методи витратного підходу до оцінювання вартості бізнесу.

Простий балансовий метод. Метод регулювання балансу. Метод ліквідації вартості. Метод чистих активів. Метод нагромадження активів. Аналітичний метод. Графоаналітичний метод. Метод SPESE. Метод радара.

12.3. Методи результативного підходу до оцінювання вартості бізнесу.

Використання методу прямої капіталізації: аналіз фінансової звітності, її нормалізація та трансформація; оцінювання величини прибутку; визначення адекватної ставки капіталізації; визначення попередньої величини вартості бізнесу. Метод дисконтування грошового потоку. Метод оцінювання вартості бізнесу на базі опціонів. Метод додаткових прибутків. Метод визначення ефективності вкладення грошових потоків в потенціал підприємства. Метод зниження витрат на реконструкцію сучасного бізнесу.

12.4. Методи оцінювання бізнесу, що базуються на порівняльному підході.

Порівняльний підхід. Метод мультиплікаторів. Метод галузевих співвідношень. Метод аналогових продаж (ринку капіталу). Основні аналітичні методи аналізу бізнесу: функціонально-вартісний аналіз, структурно-функціональний аналіз, моделювання. Розрахунки репутації фірми: німецький метод, швейцарський метод, англосаксонський метод, дисконтний метод, метод щорічного визначення, метод Грефа.

Тема 13. Прикладні аспекти оцінювання потенціалу підприємства

13.1. Необхідність оцінювання потенціалу підприємства.

Причини, що спонукають проводити оцінювання потенціалу. Оцінювання перспектив галузі. Формування цілі та розроблення стратегії. Вибір об'єктів для інвестування.

13.2. Стратегічні ресурси підприємства.

Технічні, технологічні, людські, просторові, організаційної структури управління, інформаційні, фінансові ресурси. Критерії оцінювання наявних стратегічних ресурсів у ході формування потенціалу підприємства. Стратегічна зона господарювання (СЗГ) як певний сегмент зовнішнього оточення підприємства, що має для нього стратегічне значення та вихід який підприємство має або бажає отримати.

Тема 14. Розвиток підприємства: зміст, сучасні концепції та передумови

14.1. Загальні поняття про закони.

Закони синергії. Особливості законів організації і законів для організації. Механізми дії і механізм використання законів. Теорія організації. Два

рівні законів організації: принципи формування законів. Закони розвитку. Закон інформованості й упорядкованості. Закон єдності аналізу і синтезу. Необхідність і взаємодія синтезу. Процеси аналізу і синтезу. Формування та принципи реалізації закону єдності.

14.2. Закони і закономірності як фактор стабільності роботи підприємства.

Закон інформованості-впорядкованості, закон самозбереження і закон розвитку, закон композиції та пропорційності. Складові гармонії підприємства: принципи планування та координації, принципи повноти, та пріоритету мети, принцип пріоритету функцій над структурою у процесі створення організацій, принципи пріоритету суб'єкта управління та об'єкта управління, принцип відповідності між поставленими цілями і виділеними ресурсами, принцип відповідності розпорядження і підпорядкування, принцип відповідності ефективності виробництва й економічності, принцип ритмічності, принцип пропорційності, принцип синхронізації.

14.3. Управління формуванням і розвитком потенціалу підприємства.

Оцінювання організаційного потенціалу підприємства та вибір раціональної оргструктури для цілей подолання проблем внутрішнього розвитку. Оцінювання перспектив зростання підприємства на основі портфельного аналізу. Управління потенціалом підприємства на основі технології інноваційного розвитку. Мотиваційний механізм розвитку виробництва. Вимірювання нововведень.

Тема 15. Методичні підходи до визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу

15.1. Сучасні підходи до резервів розвитку підприємства.

Вироблення критеріїв для оцінювання можливостей організаційної структури управління. Прискорення оборотності капіталу в системі джерел підприємницького потенціалу. Концепція раціонального поєднання властивостей цілісності та відособленості систем, що розвиваються. Науково-технічний розвиток як самоорганізаційний процес. Стратегії впливу науково-технічного розвитку на потребу в трудових ресурсах. Формування системи розвитку підприємства.

15.2. Методологія визначення резервів розвитку підприємства.

Оцінювання економічної ефективності використання потенціалу підприємства на основі показників, що характеризують результативність різних

аспектів господарської діяльності підприємства. Порівняння результатів і витрат у визначений проміжок часу.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів.

Навчальний модуль – це відносно окремий самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	денна форма					заочна форма					
	усього	у тому числі			самостійна робота	усього	у тому числі			самостійна робота	
		лекційні	практичні	підготовка до занять			лекційні	практичні	проведення підсумкового контролю	виконання ІНЗ	підготовка до занять
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Змістовий модуль 1. Сутність потенціалу підприємства. Оцінювання потенціалу підприємства											
<i>Тема 1. Сутнісна характеристика потенціалу підприємства</i>	9	2	2	5	10	1	1	–	–	8	

Продовження табл. 4.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<i>Тема 2.</i> Структура та графологічна модель потенціалу підприємства	9	2	2	5	14	2	2	–	–	10
<i>Тема 3.</i> Формування потенціалу підприємства: поняття і загальна модель	11	2	2	7	14	1	1	–	–	12
	10	2	2	6	18	1	1	–	–	16
<i>Тема 4.</i> Особливості формування виробничого потенціалу підприємства	10	2	2	6	20	1	1	–	–	18
<i>Тема 5.</i> Конкурентоспроможність потенціалу підприємства	11	2	2	7	18	1	1	–	–	16
<i>Тема 6.</i> Теоретичні основи оцінювання потенціалу підприємства	11	2	2	7	22	1	1	–	–	20
<i>Тема 7.</i> Методичні підходи до оцінювання потенціалу підприємства	11	2	2	7	28	2	2	–	–	24
Разом за змістовим модулем 1	82	16	16	50	144	10	10	–	–	124
Змістовий модуль 2										
Оцінювання структурних елементів потенціалу підприємства										
<i>Тема 8.</i> Оцінювання вартості земельної ділянки, будівель і споруд	14	2	2	10	10	1	1	–	–	8
<i>Тема 9.</i> Оцінювання ринкової вартості машин і обладнання	14	2	2	10	14	2	2	–	–	10
<i>Тема 10.</i> Нематеріальні активи і методи їх оцінювання	11	2	2	7	14	1	1	–	–	12

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<i>Тема 11. Трудовий потенціал підприємства та його оцінювання</i>	10	2	2	6	18	1	1	–	–	16
<i>Тема 12. Оцінювання вартості бізнесу</i>	9	2	2	5	20	1	1	–	–	18
<i>Тема 13. Прикладні аспекти оцінювання потенціалу підприємства</i>	20	4	4	12	18	1	1	–	–	16
<i>Тема 14. Розвиток підприємства: зміст, сучасні концепції та передумови</i>	11	2	2	7	22	1	1	–	–	20
<i>Тема 15. Методичні підходи до визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу</i>	9	2	2	5	28	2	2	–	–	24
Разом за змістовим модулем 2	98	18	18	62	144	10	10	–	–	124
Передекзаменаційні консультації	2	–	–	–	–	–	–	2	–	–
Екзамен	2	–	–	–	–	–	–	2	–	–
Усього годин за модулем	180	34	34	112	288	20	20	4	–	248

5. Теми практичних та семінарських занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формулює компетентності шляхом індивідуального виконання студентом відповідних сформульованих завдань. Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння

студентами необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різної складності для вирішення їх студентами на занятті.

Практичне заняття включає проведення попереднього контролю рівня сформованих компетентностей студентами в частині знань, умінь і навичок за темами, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, виконання завдань з їх обговоренням, виконання контрольних робіт, їх перевірку і оцінювання. Теми практичних занять наведено в табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1 Сутність потенціалу підприємства. Оцінювання потенціалу підприємства	<i>Завдання 1.</i> Обговорення питань: Потенціал підприємства як економічна категорія. Загальна характеристика потенціалу підприємства	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [5; 6; 10; 11]
	<i>Завдання 2.</i> Оцінювання потенціалу підприємства на основі графоаналітичного методу "Квадрат потенціалу"	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [5; 6; 10]
	<i>Завдання 3.</i> Обговорення питань: Основні фактори формування та розвитку потенціалу підприємства. Сучасні тенденції формування потенціалу підприємства	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [10; 11]
	<i>Завдання 4.</i> Оцінювання вартості виробничого потенціалу підприємства та розміру його складових елементів	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [4; 5; 7; 8; 11]
	<i>Завдання 5.</i> Оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [5; 7; 8; 10]

1	2	3	4
	<i>Завдання 6.</i> Обговорення питань: Державне регулювання оцінної діяльності в Україні. Механізм процесу оцінювання потенціалу підприємства	2	Основна: [2]. Додаткова: [4; 8; 10; 11]
	<i>Завдання 7.</i> Визначення майбутньої вартості об'єкту. Розрахунок коефіцієнту капіталізації	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [9 – 11]
Змістовий модуль 2 Оцінювання структурних елементів потенціалу підприємства	<i>Завдання 8.</i> Оцінювання вартості земельної ділянки. Оцінювання вартості будівлі	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [9 – 11]
	<i>Завдання 9.</i> Оцінювання вартості машин і обладнання. Оцінювання вартості технологічного комплексу	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [7; 10; 11]
	<i>Завдання 10.</i> Розрахунок вартості бренду. Оцінювання вартості ноу-хау. Оцінювання вартості нової технології та розроблення нового обладнання	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [5; 7; 8, 10, 11]
	<i>Завдання 11.</i> Оцінювання трудового потенціалу підприємства. Оцінювання управлінських здібностей персоналу	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [8; 10; 11]
	<i>Завдання 12.</i> Оцінювання вартості бізнесу	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [5; 6; 8, 11]
	Разом годин за модулями		24

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті (табл. 5.2) викладач оцінює підготовлені студентами реферати, їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові оцінки за кожне семінарське заняття заносяться у відповідний журнал. Отримані студентом оцінки за окремі семінарські заняття враховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні запитання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1			
Сутність потенціалу підприємства. Оцінювання потенціалу підприємства			
<i>Тема 1.</i> Сутнісна характеристика потенціалу підприємства	1. Загальнонаукова сутність терміна "потенціал" та еволюція його використання в економічних дослідженнях. 2. Поняття, характерні риси та модель потенціалу підприємства	2	Основна: [1; 2]
<i>Тема 3.</i> Формування потенціалу підприємства: поняття і загальна модель	1. Потенціал підприємства як інтегрована економічна система. 2. Властивості економічної системи. 3. Процес та загальнотеоретична модель формування потенціалу підприємства	2	Основна: [1; 2]
<i>Тема 6.</i> Теоретичні основи оцінювання потенціалу підприємства	1. Оцінювання потенціалу підприємства: змістова характеристика, механізм та цілі проведення. 2. Поняття вартості та її модифікації. 3. Структурно-логічна схема формування вартості потенціалу підприємства. 4. Принципи оцінювання потенціалу підприємства	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [3]
Змістовий модуль 2			
Оцінювання структурних елементів потенціалу підприємства			
<i>Тема 14.</i> Розвиток підприємства: зміст, сучасні концепції та передумови	1. Поняття про розвиток підприємства. 2. Концептуальні положення розвитку підприємства. 3. Особливості розвитку вітчизняних підприємств	2	Основна: [1]. Додаткова: [14]
<i>Тема 15.</i> Методичні підходи до визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу	1. Характеристика резервів розвитку підприємства. 2. Методи визначення резервів розвитку потенціалу підприємства. 3. Моделі оцінювання потенціалу підприємства	2	Основна: [1]
	Разом годин за модулями	10	

5.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1

Сутність потенціалу підприємства. Оцінювання потенціалу підприємства

Тема 5. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства

Завдання. За наведеними даними визначити конкурентну позицію швейної фабрики "Дана" на ринку і зробити висновки щодо управління конкурентоспроможністю її потенціалу. Використати метод набору конкурентоспроможних елементів. Результати інтерпретувати графічно (табл. 5.3).

Таблиця 5.3

Результати ранжування швейних фабрик і їх виробів

Швейні фірми	Споживчі властивості швейних виробів і їх ранги											
	Ціна (Ц)		Силует (С)		Зовнішній вигляд (Зв)		Внутрішня обробка (Во)		Надійність (Н)		Довговічність (Д)	
	бал	ранг	бал	ранг	бал	ранг	бал	ранг	бал	ранг	бал	ранг
1. "Дана"	47		10		9		10		9		9	
2. "Володарка"	51		7		5		9		7		4	
3. "КСМ"	50		6		2		7		6		2	
4. "Україна"	45		8		6		7		6		7	
5. "Ластівка"	53		2		2		8		5		3	
6. "Желань"	59		9		8		10		9		8	
7. "Юність"	43		4		3		9		8		6	
Вага споживчої властивості	0,13		0,19		0,4		0,08		0,12		0,08	

Змістовий модуль 2

Оцінювання структурних елементів потенціалу підприємства

Тема 8. Оцінювання вартості земельної ділянки, будівель і споруд

Завдання. Визначити ринкову вартість за станом на 20 липня 2014 року трактора гусеничного сільськогосподарського призначення марки Т – 4А.

Кандидатом в аналоги обрано трактор гусеничний сільськогосподарського призначення ДТ – 175, ринкова вартість якого за станом на 01.01.14 р. складала 16 700 грн. Індекс цін на промислову продукцію за період між датою оцінювання і датою визначення ринкових цін аналога склав 1,05.

Техніко-економічні показники порівнюваних машин, вагові коефіцієнти (коефіцієнти значимості характеристик) наведені в табл. 5.4.

Таблиця 5.4

Вихідні дані

Показники	Марка трактора		Ваговий коефіцієнт
	Т-4А	ДТ-175	
Найбільша тягова потужність (кВт)	76	90	0,25
Ресурс до першого капітального ремонту (моно-год)	6 000	8 000	0,4
Питомі витрати палива (г/кВт-год)	245	331	0,25
Маса конструктивна (кг)	7955	7420	0,1
Поправочний коефіцієнт на технічні параметри	–		–
Поправочний коефіцієнт на метричні параметри		0,95	

Тема 9. Оцінювання ринкової вартості машин і обладнання

Завдання. Підприємство "Альфа" розробило нову технологію виробництва запасних частин для автомобілів, що сприяє підвищенню ефективності використання обладнання підприємства, і отримало патент на неї. Якщо раніше, протягом року, на виробничих потужностях підприємства можливо було виробляти 5 тис. одиниць продукції, то після освоєння нової технології продуктивність збільшилась до 6,5 тис. одиниць продукції. Ціна одиниці продукції без ПДВ становить 1 500 грн. Собівартість продукції становить 70 % від обсягу її виробництва, податок на прибуток – 25 %. Визначити вартість технології, якщо ставка дисконту дорівнює 22 %, а тривалість прогнозного періоду – 3 роки.

Завдання. Підприємство володіє ноу-хау виробництва масляної фарби. Витрати на виробництво фарби без використання ноу-хау складають 1,5 грн на 1 кг. При цьому 35 % собівартості складають витрати праці.

Обсяг продажів підприємства дорівнює 300 т фарби на рік. Ноу-хау дає можливість заощаджувати на кожному кілограмі фарби 0,3 грн за рахунок використуваних матеріалів і 15 % трудових витрат. За прогнозами, ця перевага зберігатиметься протягом 3 років. Необхідно оцінити вартість ноу-хау за умови ставки дисконту 12 %.

6. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 62 % (112 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (180 годин). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС містить: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, семінарських занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму); систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового екзамену. Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів із вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою,

нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 6.1.

Таблиця 6.1

**Завдання для самостійної роботи студентів
та форми її контролю**

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1				
Сутність потенціалу підприємства. Оцінювання потенціалу підприємства				
<i>Тема 1.</i> Сутнісна характеристика потенціалу підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу на тему "Сутнісна характеристика потенціалу підприємства"	7	Презентація	Основна: [1; 2]. Додаткова: [7 – 9]
<i>Тема 2.</i> Структура та графологічна модель потенціалу підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до контрольної роботи за темою 1 – 2. Вирішення індивідуального завдання "Структура і графоаналітична модель потенціалу підприємства"	7	Перевірка домашніх завдань	Основна: [1; 2]. Додаткова: [10; 11]
<i>Тема 3.</i> Формування потенціалу підприємства: поняття і загальна модель	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Вирішення індивідуального завдання "Формування потенціалу підприємства: поняття та загальна модель"	7	Перевірка домашніх завдань	Основна: [1; 2]. Додаткова: [9; 10]

Продовження табл. 6.1.

1	2	3	4	5
<i>Тема 4.</i> Особливості формування виробничого потенціалу підприємства	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; вирішення індивідуального завдання "Вибір методу оцінювання потенціалу підприємства"	8	Перевірка домашніх завдань	Основна: [1; 2]. Додаткова: [7; 10]
<i>Тема 5.</i> Конкуреноспроможність потенціалу підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Вирішення індивідуального завдання "Оцінювання вартості активу"	7	Перевірка домашніх завдань	Основна: [1; 2]. Додаткова: [8; 10]
<i>Тема 6.</i> Теоретичні основи оцінювання потенціалу підприємства	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; підготовка до практичних занять. Підготовка до семінарського заняття "Теоретичні основи оцінювання потенціалу підприємства"	7	Презентація	Основна: [1; 2]. Додаткова: [9; 10]
<i>Тема 7.</i> Методичні підходи до оцінювання потенціалу підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Вирішення індивідуального завдання "Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття"	7	Перевірка домашніх завдань	Основна: [1; 2]. Додаткова: [8; 10]
Усього за змістовим модулем 1		50		
Змістовий модуль 2				
Оцінювання структурних елементів потенціалу підприємства				
<i>Тема 8.</i> Оцінювання вартості земельної ділянки, будівель і споруд	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вирішення індивідуального завдання "Оцінка земельної ділянки"	10	Перевірка домашніх завдань	Основна: [1; 2]. Додаткова: [6; 7; 10]

1	2	3	4	5
<i>Тема 9.</i> Оцінювання ринкової вартості машин і обладнання	Есе за темою "Вибір методу оцінювання ринкової вартості машин та обладнання"	10	Перевірка есе	Основна: [1; 2]. Додаткова: [4; 7; 11]
<i>Тема 10.</i> Нематеріальні активи і методи їх оцінювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання есе за темою "Порівняльна характеристика методів оцінювання нематеріальних активів"	7	Перевірка есе	Основна: [1; 2]. Додаткова: [10]
<i>Тема 11.</i> Трудовий потенціал підприємства та його оцінювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу: 1. Якісні методи оцінювання потенціалу підприємства. 2. Кількісні методи оцінювання потенціалу підприємства	6	Перевірка домашніх завдань	Основна: [1; 2]. Додаткова: [5; 6; 9]
<i>Тема 12.</i> Оцінювання вартості бізнесу	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Вирішення індивідуального завдання "Оцінювання вартості бізнесу"	5	Перевірка домашніх завдань	Основна: [1; 2]. Додаткова: [9 – 11]
<i>Тема 13.</i> Прикладні аспекти оцінювання потенціалу підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Вирішення індивідуального завдання "Оцінювання вартості бізнесу"	12	Перевірка домашніх завдань	Основна: [2]. Додаткова: [9 – 11]
<i>Тема 14.</i> Розвиток підприємства: зміст, сучасні концепції та передумови	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу за темою	7	Перевірка домашніх завдань	Основна: [2]. Додаткова: [9 – 11]

1	2	3	4	5
Тема 15. Методичні підходи до визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарських занять за темою "Методичні підходи до визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу"	5	Перевірка домашніх завдань	Основна: [2]. Додаткова: [9 – 11]
Усього за змістовим модулем 2		62		

6.1. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Сутнісна характеристика потенціалу підприємства

1. Що таке потенціал?
2. Що розуміють під терміном "економічний потенціал підприємства"?
3. Які підходи існують до визначення поняття "економічний потенціал підприємства"?
4. Чим обумовлена актуальність поняття "потенціал підприємства"?
5. Які можливості надасть українським підприємствам визначення величини їхнього потенціалу?
6. Як виникло поняття "потенціал"? З якою метою воно використовується в економічній літературі?
7. Чим відрізняється поняття "економічний потенціал підприємства", "виробничий потенціал підприємства", "виробнича потужність підприємства"?
8. Які ознаки має виробничий потенціал підприємства?
9. Охарактеризуйте сутність гнучкості і потужності виробничого потенціалу підприємства.

Тема 2. Структура та графологічна модель потенціалу підприємства

1. З яких елементів складається загальнотеоретична модель формування потенціалу підприємства?
2. Яку структуру має економічний потенціал підприємства?
3. Охарактеризуйте взаємозамінність елементів як властивість виробничого потенціалу підприємства.

4. Чи може потенціал підприємства набути оптимальної структури без впливу керуючої системи?
5. Чи може структура потенціалу підприємства бути оптимальною тривалий час без коректуючих впливів?
6. Які існують шляхи оптимізації структури потенціалу підприємства?
7. У чому полягає сутність графоаналітичного методу діагностики підприємницького потенціалу підприємства, названого "Квадрат потенціалу"?
8. Яким методом пропонує проводити діагностику потенціалу підприємства І. М. Рєпіна? У чому сутність цього методу?
9. Перерахуйте і розкрийте зміст функціональних блоків для оцінювання потенціалу підприємства?
10. Розкрийте зміст алгоритму графоаналітичного методу оцінювання потенціалу підприємства "Квадрат потенціалу".
11. Розкрийте зв'язок між формою та розміром квадрата потенціалу підприємства і його життєвим циклом.

Тема 3. Формування потенціалу підприємства: поняття і загальна модель

1. Що таке система?
2. Які властивості має система?
3. Для чого створюють штучні системи?
4. Які концепції складності систем існують?
5. Розкрийте поняття синергетичного ефекту.
6. Яку пряму і опосередковану користь має синергія?
7. Що таке взаємозамінність елементів виробничого потенціалу підприємства?
8. Як знайти межу взаємозамінності елементів виробничого потенціалу підприємства?
9. Чи існує оптимальна структура потенціалу для усіх підприємств?
10. Які шляхи оптимізації структури потенціалу підприємства ви знаєте?
11. Що таке реструктуризація і в чому полягає її необхідність для оптимізації потенціалу підприємства?

Тема 4. Особливості формування виробничого потенціалу підприємства

1. Які існують підходи до формування нового потенціалу підприємства?

2. Які існують підходи до реформування існуючого потенціалу підприємства?
3. Назвіть зовнішні обмеження формування виробничого потенціалу підприємства.
4. Назвіть внутрішні обмеження формування виробничого потенціалу підприємства
5. У чому полягають відмінності у змісті процесів формування та реформування потенціалу?
6. Розкрийте особливості формування потенціалу підприємств залежно від галузі.
7. Охарактеризуйте форми квадратів потенціалу підприємств хімічної та вугільної промисловості.
8. Охарактеризуйте форми квадратів потенціалу підприємств транспорту і фінансової сфери.
9. Охарактеризуйте форми квадратів потенціалу підприємств будівельного комплексу і сільського господарства.
10. Охарактеризуйте форми квадратів потенціалу підприємств енергетики та легкої промисловості.

Тема 5. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства

1. Розкрийте зміст поняття конкурентоспроможності підприємства.
2. Які рівні конкурентоспроможності виокремлюють?
3. Назвіть етапи оцінювання конкурентоспроможності потенціалу підприємства.
4. Як формується система індикаторів – показників конкурентоспроможності підприємства? Які індикатори входять до неї?
5. Розкрийте сутність матричних методів оцінювання конкурентоспроможності. Які методи відносяться до матричних?
6. Розкрийте сутність індикаторних методів оцінювання конкурентоспроможності. Які методи відносяться до індикаторних?
7. Які ви знаєте прикладні моделі оцінювання конкурентоспроможності потенціалу підприємства?
8. Визначте сутність поняття і мету оцінювання конкурентоспроможності.
9. Охарактеризуйте зміст STEP- і SWOT-аналізу.
11. Охарактеризуйте зміст SPACE- і GAP -аналізу.
12. Охарактеризуйте зміст вивчення профілю об'єкта і STEP-аналізу.

Тема 6. Теоретичні основи оцінювання потенціалу підприємства

1. Які особливості має потенціал підприємства як об'єкт оцінювання?
2. Назвіть властивості підприємства як товару.
3. Перерахуйте специфічні особливості підприємства.
4. Сформулюйте поняття вартості.
5. Коротко охарактеризуйте історію оцінної діяльності в Україні.
6. Коли і для якої мети була організована Українська спілка оцінників?

Які функції вона виконує?

7. Якими основними законодавчими актами регулюється оцінна діяльність в Україні?
8. Сформулюйте основні положення Закону України "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оцінну діяльність в Україні".
9. Охарактеризуйте міжнародні стандарти оцінювання.
10. Назвіть обов'язкові та не обов'язкові випадки оцінювання майна.
11. Перерахуйте принципи оцінювання майна.

Тема 7. Методичні підходи до оцінювання потенціалу підприємства

1. Назвіть види вартості за ступенем ринковості та цілями оцінювання, охарактеризуйте їх сутність.
2. Назвіть види вартості за характером аналогів та за принципами бухгалтерського обліку, охарактеризуйте їх сутність.
3. Назвіть види вартості залежно від перспектив розвитку підприємства, охарактеризуйте їх сутність.
4. Чим відрізняється індивідуальне оцінювання від масового?
5. Перерахуйте етапи індивідуального оцінювання.
6. Охарактеризуйте сутність доходного (прибуткового) підходу до оцінювання, сферу його застосування.
7. Назвіть переваги і недоліки доходного (прибуткового) підходу.
8. Охарактеризуйте сутність витратного підходу до оцінювання, сферу його застосування.
9. Назвіть переваги і недоліки витратного підходу.
10. Охарактеризуйте сутність порівняльного підходу до оцінювання, сферу його застосування.
11. Назвіть переваги та недоліки порівняльного підходу.
12. Як сформулювати остаточний висновок про вартість оцінюваного об'єкта?

Тема 8. Оцінювання вартості земельної ділянки, будівель і споруд

1. Назвіть відмінності оцінного зношування від бухгалтерського.
2. Охарактеризуйте сутність методів оцінювання накопиченого зношування (економічного віку, модифікованого методу економічного віку, методу розбивки).
3. Назвіть методи розрахунку загального коефіцієнта капіталізації, що використовуються залежно від обсягу наявної достовірної ринкової інформації.
4. Які методи визначення норми дисконтування ви знаєте?
5. Назвіть групи розрахункових моделей капіталізації.
6. Чим обумовлена достовірність результатів, які отримують за допомогою порівняльного підходу?
7. Якими методами здійснюється оцінювання ринкової вартості ділянок землі?
8. Які одиниці порівняння використовують у ході здійснення аналізу продажів землі?
9. Коли використовується метод розбивки земельної ділянки?
10. Охарактеризуйте сутність методу залишку для землі і умови його застосування.
11. Які методи використовуються для оцінювання ринкової вартості будівель і споруд?
12. Охарактеризуйте сутність методу порівняльної оцінки і умови його застосування для оцінювання будівель і споруд.

Тема 9. Оцінювання ринкової вартості машин і обладнання

1. Які ви знаєте цілі оцінювання машин і устаткування?
2. Чим відрізняються методики оцінювання машин й устаткування від методик оцінювання нерухомості?
3. Назвіть можливі об'єкти оцінювання машин і обладнання.
4. Охарактеризуйте сутність витратного підходу у застосуванні його до оцінювання машин і обладнання, назвіть принципи, на яких базується витратний підхід.
5. Розкрийте сутність вартості відновлення та заміщення оцінюваних машин й устаткування.
6. Перерахуйте методи, що використовуються у рамках витратного підходу, розкрийте їх сутність.

7. За допомогою яких показників описуються споживчі властивості машин й устаткування?

8. Охарактеризуйте сутність порівняльного підходу у застосуванні його до оцінювання машин і обладнання.

9. Перерахуйте рівні подібності машин й устаткування, розкрийте їх сутність.

10. Перерахуйте методи, що використовуються у рамках порівняльного підходу, розкрийте їх сутність.

11. Що потрібно для використання доходного підходу до оцінювання машин і обладнання?

12. За допомогою яких методів реалізується доходний підхід до оцінювання машин і обладнання?

13. Як обрати відповідну методику для оцінювання машин і обладнання? Від яких факторів залежить цей вибір?

Тема 10. Нематеріальні активи і методи їх оцінювання

1. Перерахуйте і розкрийте сутність груп нематеріальних активів з погляду призначення та правового регулювання.

2. Назвіть види вартості, за якими оцінюються нематеріальні активи підприємства, їх сутність.

3. Які методи застосовують під час використання витратного підходу до оцінювання нематеріальних активів?

4. Розкрийте сутність методу виграшу в собівартості, умови його застосування.

5. Розкрийте сутність методу вартості створення, умови його застосування.

6. У яких випадках для оцінювання нематеріальних активів застосовують методики капіталізації доходу і дисконтування грошових потоків?

7. Який підхід доцільно використовувати під час оцінювання гудвілу, винаходів і ноу-хау? Перерахуйте методи цього підходу.

8. Розкрийте сутність методу надлишкових прибутків, назвіть основні етапи методу.

9. Для оцінювання яких видів нематеріальних активів використовують метод звільнення від роялті? У чому його сутність?

10. Для оцінювання яких видів нематеріальних активів використовують метод переваги в прибутках? У чому його сутність?

11. Для оцінювання яких видів нематеріальних активів використовують метод прямого аналізу ринкових продажів? У чому його сутність?

12. Як визначити економічний ефект від використання нематеріального активу?

13. Назвіть методи оцінювання гудвілу, розкрийте їх сутність.

Тема 11. Трудовий потенціал підприємства та його оцінювання

1. Розкрийте сутність концепції "людських ресурсів", її підґрунтя.

2. Які підходи до обліку людських ресурсів ви знаєте?

3. Охарактеризуйте сутність моделі активів (або "витратної" моделі) обліку людських ресурсів.

4. Охарактеризуйте сутність другої моделі обліку людських ресурсів (моделі корисності).

5. Які цілі оцінювання кадрового потенціалу підприємства ви знаєте?

6. У чому полягає сутність поняття "трудовий потенціал підприємства"?

7. Розкрийте структуру кадрового потенціалу підприємства.

8. Перерахуйте основні обсягові показники трудового потенціалу підприємства.

9. Які складові містить трудовий потенціал працівника?

10. У чому полягає сутність поняття "сукупний працівник" і як його використовують для оцінювання кадрового потенціалу підприємства?

11. Які підходи використовують для оцінювання кадрового потенціалу підприємства?

Тема 12. Оцінювання вартості бізнесу

1. Розкрийте властивості бізнесу як товару.

2. Розкрийте сутність поняття оцінювання бізнесу.

3. Охарактеризуйте необхідність і цілі оцінювання бізнесу.

4. Назвіть і розкрийте види вартості.

5. Перерахуйте підходи до оцінювання бізнесу, розкрийте їх сутність.

6. Назвіть фактори, що впливають на величину оцінної вартості бізнесу.

7. Перерахуйте і охарактеризуйте принципи оцінювання бізнесу, засновані на уяві власника.

8. Перерахуйте і охарактеризуйте принципи оцінювання бізнесу, пов'язані з експлуатацією власності.

9. Назвіть підходи і відповідні їм методи оцінювання бізнесу.

10. Розкрийте процес оцінювання бізнесу, зміст його етапів.

Тема 13. Прикладні аспекти оцінювання потенціалу підприємства

1. Назвіть основні законодавчі акти з оцінювання майна в Україні.
2. Хто виконує оцінювання майна в Україні?
3. У яких випадках виникає необхідність оцінювання об'єктів нерухомості?
4. За допомогою яких методів можна виконати оцінювання вартості підприємства як діючого?
5. За допомогою яких методів можна виконати оцінювання вартості підприємства в процесі банкрутства – ліквідаційної вартості?
6. Назвіть найбільш характерні особливості концепції оцінювання підприємства як діючого.
7. Перерахуйте особливості визначення ліквідаційної вартості.
8. Який підхід є найбільш прийнятним для оцінювання підприємства як діючого?
9. Як оцінити вартість підприємства з метою інвестування?
10. Як оцінити вартість підприємства з метою реструктуризації?
11. Назвіть методи, що використовують для оцінювання підприємства з метою інвестування та з метою реструктуризації.

Тема 14. Розвиток підприємства: зміст, сучасні концепції та передумови

1. Охарактеризуйте декілька поглядів на сутність терміну "розвиток".
2. Наведіть класифікацію основних ознак розвитку підприємства.
3. Розкрийте сутність технічного та організаційного розвитку підприємства та їх планування.
4. Наведіть основні показники технологічного рівня підприємства.
5. Розкрийте зміст плану технічного розвитку та організації виробництва, принципи та етапи планування організаційного та технічного розвитку.
6. Охарактеризуйте сутність і відмінність понять "розвиток" і "зростання".
7. Назвіть та розкрийте види зростання.
8. "Еволюційна" та "революційна" моделі розвитку на підприємстві: сутність, відмінності.
9. Розкрийте концепції організаційного розвитку підприємства через зміну його структури.
10. Охарактеризуйте сучасні напрями модифікації підприємств та структур управління. Назвіть основні варіанти розвитку підприємства.

Тема 15. Методичні підходи до визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу

1. Назвіть методи стратегічного аналізу, що застосовують для стратегічного аналізу макрооточення підприємства, безпосереднього оточення (галузі і конкуренції), організації, продукту, стратегічного фінансового аналізу, стратегічного інвестиційного аналізу, аналізу стратегії та прийняття стратегічних рішень.

2. Охарактеризуйте застосування матричних методів для розроблення стратегії підприємства.

3. Розкрийте сутність матричної моделі.

4. Назвіть головні переваги та недоліки матричних методів.

5. Розкрийте сутність матричної моделі вибору стратегій розвитку підприємства.

6. Розкрийте сутність понять "стратегія підприємства" і "стратегія розвитку підприємства".

7. Розкрийте сутність понять стратегічної позиції та позиціонування.

8. Охарактеризуйте матричний підхід до визначення стратегічної позиції підприємства, що базується на таких параметрах, як рівень розвитку стратегічного потенціалу і вплив зовнішнього середовища підприємства та його недоліки.

9. Наведіть нову матричну модель вибору стратегій розвитку підприємства, охарактеризуйте 9 квадрантів та можливість реалізації стратегії розвитку підприємства у кожному з них.

7. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі:

індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки, а також захисту завдань, що винесені на поточний контроль.

Формами організації індивідуально-консультаційної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:

консультації: індивідуальні (запитання – відповіді) і групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);

- б) за засвоєнням практичного матеріалу:
консультації індивідуальні та групові;
в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу:
індивідуальна презентація виконаних робіт.

8. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачено застосування таких навчальних технологій, як: проблемні лекції; робота в малих групах; семінари-дискусії; мозкові атаки; ділова гра; презентації; банки візуального супроводу (табл. 8.1).

Таблиця 8.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
<i>Тема 1.</i> Сутнісна характеристика потенціалу підприємства	Міні-лекція з питання "Сутнісна характеристика потенціалу підприємства", мозкова атака з визначення напрямів розвитку потенціалу підприємств, робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 2.</i> Структура та графологічна модель потенціалу підприємства	Міні-лекція з питання "Структура і графологічна модель потенціалу підприємства", дискусія
<i>Тема 3.</i> Формування потенціалу підприємства: поняття і загальна модель	Проблемна лекція з питання: "Формування потенціалу підприємства: поняття та загальна модель". Робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 4.</i> Особливості формування виробничого потенціалу підприємства	Міні-лекція з питання "Особливості формування виробничого потенціалу підприємства", робота в малих групах
<i>Тема 5.</i> Конкурентоспроможність потенціалу підприємства	Міні-лекція з питання "Конкурентоспроможність потенціалу підприємства", робота в малих групах, презентація результатів

1	2
<i>Тема 6.</i> Теоретичні основи оцінювання потенціалу підприємства	Семінар-дискусія з питання "Теоретичні основи оцінювання потенціалу підприємства"
<i>Тема 7.</i> Методичні підходи до оцінювання потенціалу підприємства	Семінар-дискусія з питання "Методичні підходи до оцінювання потенціалу підприємства"
<i>Тема 8.</i> Оцінювання вартості земельної ділянки, будівель і споруд	Лекція проблемного характеру з питання "Оцінювання вартості земельної ділянки, будівель і споруд", робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 9.</i> Оцінювання ринкової вартості машин і обладнання	Міні-лекція з питання "Оцінювання ринкової вартості машин і обладнання", робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 10.</i> Нематеріальні активи і методи їх оцінювання	Міні-лекція з питання "Нематеріальні активи підприємства і методи їх оцінювання", робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 11.</i> Трудовий потенціал підприємства та його оцінювання	Семінар-дискусія з питання "Трудовий потенціал підприємства та його оцінювання", робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 12.</i> Оцінювання вартості бізнесу	Семінар-дискусія з питання "Оцінювання вартості бізнесу", робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 13.</i> Прикладні аспекти оцінювання потенціалу підприємства	Проблемна лекція з питань "Прикладні аспекти оцінювання потенціалу підприємства", робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 14.</i> Розвиток підприємства: зміст, сучасні концепції та передумови	Участь у діловій грі "Розвиток підприємства: зміст, сучасні концепції та передумови", робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 15.</i> Методичні підходи до визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу	Проблемна лекція "Методичні підходи до визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу", робота в малих групах, презентація результатів

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання,

але й високою ефективністю навчального процесу, що виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набутті навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені у науці та мають актуальне значення для теорії й практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу та характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше 10 – 15 хвилин і використовуються для того, щоб стисло донести нову інформацію до всіх слухачів. Міні-лекції часто застосовуються як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією. Аби не втомлювати аудиторію інформація надається по черзі кількома окремими сегментами (міні-лекціями), між якими застосовуються інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють уміння формулювати думки й висловлювати їх.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод вирішення невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Ділова гра – це комплексний методичний прийом навчання, у ході використання якого студенти в першу чергу розглядають процес прийняття рішення. Методична мета ділової гри полягає переважно у тренуванні навичок і в експериментуванні з прийняттям рішень, а також, насамперед, з їх наслідками, у знаходженні стратегій вирішення проблеми.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, міні-тренінгів, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними (виступи одного слухача), так і колективними (виступи двох та більше слухачів).

Банки візуального супроводу сприяють активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни за допомогою наочності. Використання методик активізації процесу навчання наведено в табл. 8.2.

Таблиця 8.2

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
1	2	3
<i>Тема 1.</i> Сутнісна характеристика потенціалу підприємства	Вивчення особливостей потенціалу підприємств	Мозкова атака, робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 2.</i> Структура та графологічна модель потенціалу підприємства	Аналіз структури і графологічної моделі потенціалу підприємства	Робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 3.</i> Формування потенціалу підприємства: поняття і загальна модель	Ознайомлення з поняттям та загальною моделлю потенціалу підприємства	Робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 4.</i> Особливості формування виробничого потенціалу підприємства	Аналіз виробничого потенціалу підприємства	Семинар-дискусія, робота в малих групах
<i>Тема 5.</i> Конкурентоспроможність потенціалу підприємства	Вивчення особливостей конкурентоспроможності потенціалу підприємства	Робота в малих групах, презентація результатів

1	2	3
<i>Тема 6.</i> Теоретичні основи оцінювання потенціалу підприємства	Ознайомлення з теоретичними основами оцінювання потенціалу підприємства	Робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 7.</i> Методичні підходи до оцінювання потенціалу підприємства	Аналіз методичних підходів до оцінювання потенціалу підприємства	Ділова гра, презентація результатів
<i>Тема 8.</i> Оцінювання вартості земельної ділянки, будівель і споруд	Дослідження метода оцінювання вартості земельної ділянки, будівель і споруд	Робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 9.</i> Оцінювання ринкової вартості машин і обладнання	Дослідження метода оцінювання ринкової вартості машин і обладнання	Робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 10.</i> Нематеріальні активи і методи їх оцінювання	Аналіз нематеріальних активів підприємства і методів їх оцінювання	Семинар-дискусія, презентація результатів
<i>Тема 11.</i> Трудовий потенціал підприємства та його оцінювання	Вивчення особливостей формування трудового потенціалу підприємства та його оцінювання	Робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 12.</i> Оцінювання вартості бізнесу	Вирішення практичних завдань щодо оцінювання вартості бізнесу	Семинар-дискусія, робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 13.</i> Прикладні аспекти оцінювання потенціалу підприємства	Ознайомлення з прикладними аспектами оцінювання потенціалу підприємства	Ділова гра, презентація результатів
<i>Тема 14.</i> Розвиток підприємства: зміст, сучасні концепції та передумови	Аналіз розвитку підприємства та його складових	Семинар-дискусія, презентація результатів
<i>Тема 15.</i> Методичні підходи до визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу	Дослідження методичних підходів щодо визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу	Робота в малих групах, презентація результатів

9. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль із даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

- активна робота на лекційних заняттях;
- активна участь у виконанні практичних завдань;
- активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;
- перевірка есе за заданою тематикою;
- проведення поточного тестування;
- проведення письмової контрольної роботи;
- експрес-опитування.

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі семестрового екзамену. **Семестрові екзамени** – форма оцінювання підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студентів під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями: розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду виробничих ситуацій, розв'язання задач, проведення розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. У ході оцінювання індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Поточний контроль проводиться 2 рази за семестр. Колоквіум проводиться 2 рази за семестр, містить тестові та практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та оброблення, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є: здатність проводити критичне та незалежне оцінювання певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність

подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів із навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення екзамену. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступень опанування студентами компетентностей (див. табл. 2.1).

Завданням екзамену є перевірка розуміння студентами програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння студентами компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами. Кожен екзаменаційний білет складається з теоретичних питань та практичних ситуацій, які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з цієї навчальної дисципліни.

Екзаменаційний білет вмістить два теоретичних питання, одне стереотипне, одне діагностичне та одне евристичне завдання, які оцінюються відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету відповідно до встановленого терміну.

Студент **не може бути допущений** до складання екзамену, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі не досягла 35 балів. Після екзаменаційної сесії декан факультету видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У встановлений термін студент добирає залікові бали.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі *екзаменаційної "Відомості обліку успішності"*.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: *"60 і більше балів – зараховано"*, *"59 і менше балів – не зараховано"* та заноситься у залікову *"Відомість обліку успішності"* навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймається рішення відповідно до чинного законодавства: "зараховано" – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", тоді декан факультету пропонує студенту повторне вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

Зразок екзаменаційного завдання

Форма № Н-5.05

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Освітній ступінь "бакалавр"

Напрямок підготовки: "Економіка підприємства"

Навчальна дисципліна "Потенціал і розвиток підприємства"

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

Тестові завдання: 15 тестів

Завдання 1 (стереотипне). Оцінити вартість нерухомого майна промислового підприємства за прогнозний термін експлуатації рівний 5 рокам. Інвестиції в його будівництво склали 40 млн грн.

Річний обсяг випуску продукції: перші три роки – по 250 тис. шт, 4-й і 5-й, – по 200 тис. шт. Обсяг реалізації щороку складає близько 97 % від обсягу випуску. Повна собівартість одиниці продукції – 50 грн, оптова ціна без ПДВ – 75 грн.

Ставка капіталізації дорівнює рентабельності інвестованого капіталу (мінімальній за прогнозний період експлуатації) та премії за ризик (3 %).

Завдання 2 (діагностичне). Ринкова вартість усіх активів підприємства – 500 тис. грн, а зобов'язань – 400 тис. грн.

Фактичний прибуток до оподаткування – 40 тис. грн.

Ставка податку на прибуток – 25 %.

Середньогалузева рентабельність власного капіталу – 13 %.

Ставка капіталізації – 20 %.

Оцінити вартість гудвіла, що дозволяє підприємству отримувати більше прибутку, ніж середньогалузеве підприємство.

Завдання 3 (евристичне). Оцінити двоповерхову споруду офісу площею 400 м², яка потребує косметичного ремонту. Аналог – двоповерховий будинок площею 300 м² після косметичного ремонту, ціна – 500 тис. грн.

Таблиця

Вихідні данні

Об'єкти	Фізичні характеристики і призначення об'єкта	Стан об'єкта	Ціна, тис. грн
1	Одноповерховий цегляний будинок, площею 180 м ²	Без ремонту	100
2	Одноповерховий цегляний будинок, площею 230 м ²	Після ремонту	210

Затверджено на засіданні кафедри економіки підприємства і менеджменту.

Протокол № _____ від _____ 20 ____ р.

Зав. кафедри _____ (П. І. Б.)
(підпис)

Екзаменатор _____ (П. І. Б.)
(підпис)

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання містить окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для виконання завдання. Тому окремі завдання та етапи їх виконання оцінюються відокремлено один від одного таким чином:

Тестова частина (20 балів).

Завдання 1 (5 балів):

- 1 бал за правильне подання та використання методичного апарату;
- 3 бали за арифметичну правильність розрахунку;
- 0,5 бала за наявність і ґрунтовність висновку;
- 0,25 бала за наявність пояснень щодо алгоритму розрахунку показників;
- 0,25 бала за охайність подання результатів.

Завдання 2 (7 балів):

- 2 бали за правильне подання та використання методичного апарату (зокрема формул);
- 3 бали за арифметичну правильність розрахунку;
- 1 бал за наявність і ґрунтовність висновку;
- 0,5 бала за наявність пояснень щодо алгоритму розрахунку показників;
- 0,5 бала за охайність подання результатів.

Завдання 3 (8 балів):

- 2 бали за правильне подання та використання методичного апарату (зокрема формул);
- 4 бали за арифметичну правильність розрахунку;
- 1 бал за наявність і ґрунтовність висновку;
- 0,5 бала за наявність і ґрунтовність висновку;
- 0,5 бала за наявність пояснень щодо алгоритму розрахунку показників.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 10.1.

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Методи та форми навчання		Оцінка рівня сформованості компетентностей			
					Форми контролю	Макс. бал		
1	2	3	4		5	6		
Змістовий модуль 1. Сутність потенціалу підприємства. Оцінювання потенціалу підприємства								
Знання, вміння та навички щодо визначення потенціалу і розвитку підприємства	Визначати сутнісні характеристики потенціалу та потенціалу підприємства	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Сутнісна характеристика потенціалу підприємства	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Семінарське заняття "Обговорення питань: Потенціал підприємства як економічна категорія. Загальна характеристика потенціалу підприємства"	Активна участь у дискусії	1
			СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу на тему "Сутнісна характеристика потенціалу підприємства"	Презентація	0,5
	Визначати структуру та будувати графологічну модель потенціалу підприємства. "Квадрат потенціалу"	2	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Структура та графологічна модель потенціалу підприємства	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Завдання 1. Оцінювання потенціалу підприємства на основі графоаналітичного методу "Квадрат потенціалу"	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
			СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до контрольної роботи за темою 1–2. Виконання індивідуального завдання "Структура і графоаналітична модель потенціалу підприємства"	Захист індивідуального завдання	1,5

1	2	3	4		5	6		
Визначати основні підходи та методи формування потенціалу підприємства	3	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Формування потенціалу підприємства: поняття і загальна модель	Робота на лекції	0,5	
			2	Практичне заняття	Завдання 2. Обговорення питань: Основні фактори формування та розвитку потенціалу підприємства. Сучасні тенденції формування потенціалу підприємства	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5	
		СРС	7	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Вирішення індивідуального завдання "Формування потенціалу підприємства: поняття та загальна модель"	Захист індивідуального завдання	3	
			7	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Вирішення індивідуального завдання "Формування потенціалу підприємства: поняття та загальна модель"	Захист індивідуального завдання	1,5	
		4	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Формування потенціалу підприємства: поняття і загальна модель	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Завдання 3. Обговорення питань: Основні фактори формування та розвитку потенціалу підприємства. Сучасні тенденції формування потенціалу підприємства	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
	5	СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Вирішення індивідуального завдання "Формування потенціалу підприємства: поняття та загальна модель"	Захист індивідуального завдання	1,5	
			6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Вирішення індивідуального завдання "Формування потенціалу підприємства: поняття та загальна модель"	Захист індивідуального завдання	1,5	
	Визначати виробничий потенціал підприємства	5	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Особливості формування виробничого потенціалу підприємства	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Завдання 4. Оцінювання вартості виробничого потенціалу підприємства та розміру його складових елементів	Диктант	1
			2	Практичне заняття	Завдання 4. Оцінювання вартості виробничого потенціалу підприємства та розміру його складових елементів	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5	

1	2	3	4		5	6	
		СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання індивідуального завдання	Захист індивідуального завдання	1
Визначати конкурентоспроможність потенціалу підприємства	6	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Завдання 5. Оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	7	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Вирішення індивідуального завдання	Захист індивідуального завдання	1,5
Визначати основні цілі та сфери застосування результатів оцінки. Визначати принципи та основні етапи оцінки потенціалу підприємства	7	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Теоретичні основи оцінювання потенціалу підприємства	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Семінарське заняття "Обговорення питань: Державне регулювання оцінної діяльності в Україні. Механізм процесу оцінювання потенціалу підприємства"	Активна участь у дискусії	0,5
		СРС	7	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; підготовка до практичних занять. Підготовка до семінарського заняття "Обговорення питань: Державне регулювання оцінної діяльності в Україні. Механізм процесу оцінювання потенціалу підприємства"	Презентація	1

1		2	3		4		5	6
Проводити аналіз методологічних підходів до оцінювання вартості та потенціалу підприємства	8	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Методичні підходи до оцінювання потенціалу підприємства	Робота на лекції	0,5	
			2	Практичне заняття	Завдання 6. Визначення майбутньої вартості об'єкту. Розрахунок коефіцієнту капіталізації	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5	
		СРС	7	Підготовка до занять	Вивчення лекц. матеріалу, підготовка до практичн. занять. Вирішення індивідуального завдання "Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття"	Захист індивідуального завдання	1,5	
Колоквіум за змістовим модулем 1								6
Змістовий модуль 2. Оцінювання структурних елементів потенціалу підприємства								
Знання, вміння та навички щодо визначення фінансових результатів ефективності діяльності підприємства	Визначення підходів та методів оцінювання вартості земельної ділянки, будівель і споруд	9	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Оцінювання вартості земельної ділянки, будівель і споруд	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Завдання 7. Оцінювання вартості земельної ділянки. Оцінювання вартості будівлі	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
			СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вирішення індивідуального завдання	Захист індивідуального завдання	1
Визначення підходів та методів оцінювання ринкової вартості машин і обладнання	10	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. Оцінювання ринкової вартості машин і обладнання	Робота на лекції	0,5	
			2	Практичне заняття	Завдання 8. Оцінювання вартості машин і обладнання. Оцінювання вартості технологічного комплексу	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5	
		СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Написання есе	Перевірка есе	1	

1	2	3	4		5	6		
Визначення підходів та методів оцінювання нематеріальних активів підприємства	11	Ауд.	2	Лекція	Тема 10. Нематеріальні активи і методи їх оцінювання	Робота на лекції	0,5	
			2	Практичне заняття	Завдання 9. Розрахунок вартості бренду. Оцінювання вартості ноу-хау. Оцінювання вартості нової технології та розробки нового обладнання	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5	
		СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання есе	Перевірка есе	1	
	Визначення підходів та методів оцінювання трудового потенціалу підприємства	12	Ауд.	2	Лекція	Тема 11. Трудовий потенціал підприємства та його оцінювання	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Завдання 10. Оцінювання трудового потенціалу підприємства. Оцінювання управлінських здібностей персоналу	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
			СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу	Експрес-опитування	0,5
	Визначення підходів та методів оцінювання трудового потенціалу підприємства	13	Ауд.	2	Лекція	Тема 11. Трудовий потенціал підприємства та його оцінювання	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Завдання 11. Оцінювання якісних показників трудового потенціалу підприємства. Завдання 12. Оцінювання кількісних показників трудового потенціалу підприємства	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
			СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання індивідуального завдання	Захист індивідуального завдання	1,5

1	2	3	4		5	6		
Визначення підходів та методів оцінювання вартості підприємства	14	Ауд.	2	Лекція	Тема 12. Оцінювання вартості бізнесу	Робота на лекції	0,5	
			2	Практичне заняття	Завдання 13. Оцінювання вартості бізнесу	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5	
						Письмова контрольна робота	3	
			СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Вирішення індивідуального завдання	Захист індивідуального завдання	1
	15	Ауд.	2	Лекція	Тема 13. Прикладні аспекти оцінювання потенціалу підприємства	Робота на лекції	0,5	
			2	Практичне заняття	Завдання 14. Аналіз прикладних аспектів оцінювання потенціалу підприємства	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5	
				СРС	7	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Вирішення індивідуального завдання	Захист індивідуального завдання
	Визначення змісту, сучасних концепцій та передумов розвитку підприємства	16	Ауд.	2	Лекція	Тема 14. Розвиток підприємства: зміст, сучасні концепції та передумови	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Завдання 15. Закони розвитку підприємства. Сутність законів розвитку підприємства	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
				СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу	Експрес-опитування

Закінчення табл. 10.1

1		2	3		4			5	6
Визначення методичних підходів до визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу	17	Ауд.	2	Лекція	Тема 15. Методичні підходи до визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу	Робота на лекції	0,5		
			2	Практичне заняття	Завдання 16. Оцінювання резервів розвитку підприємства	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5		
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Вирішення індивідуального завдання	Захист індивідуального завдання	1,5		

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 10.2.

Таблиця 10.2

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота															Сума
Змістовий модуль 1							Змістовий модуль 2								60
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	
2	2,5	8	3	2	4	2	2	2	4	4	5	2	1,5	2,5	
Колоквіум							Колоквіум								
6							6								

Примітка. T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 10.3.

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля		Лекційні заняття	Семінарські заняття	Практичне заняття	Домашнє завдання	Есе	Презентація	Поточні КР	КОЛОКВІУМ	Сума балів	
ЗМ 1	Тема 1	1 тиждень	0,5	–	1	–	–	0,5	–	–	2
	Тема 2	2 тиждень	0,5	–	0,5	1,5	–	–	–	–	2,5
	Тема 3	3 тиждень	0,5	–	0,5	1,5	–	–	3	–	5,5
	Тема 3	4 тиждень	0,5	–	0,5	1,5	–	–	–	–	2,5
	Тема 4	5 тиждень	0,5	–	0,5	1	–	–	1	–	3
	Тема 5	6 тиждень	0,5	–	0,5	1,5	–	–	–	–	2,5
	Тема 6	7 тиждень	0,5	–	0,5	–	–	1	2	–	4
ЗМ 2	Тема 7	8 тиждень	0,5	–	0,5	1,5	–	–	–	6	8,5
	Тема 8	9 тиждень	0,5	–	0,5	1	–	–	–	–	2
	Тема 9	10 тиждень	0,5	–	0,5	1,5	1	–	–	–	3,5
	Тема 10	11 тиждень	0,5	–	0,5	–	1	–	2	–	4
	Тема 11	12 тиждень	0,5	–	0,5	–	–	–	0,5	–	1,5
	Тема 11	13 тиждень	0,5	–	0,5	1,5	–	–	–	–	2,5
	Тема 12	14 тиждень	0,5	–	0,5	1	–	–	3	–	5
	Тема 13	15 тиждень	0,5	–	0,5	–	–	–	–	–	2,5
Тема 14	16 тиждень	0,5	–	0,5	–	–	–	0,5	–	1,5	
Тема 15	17 тиждень	0,5	–	0,5	1,5	–	–	–	6	8,5	
Сума балів		8,5	–	9	15	2	0,5	12	16	60	

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 10.4).

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Рекомендована література**Основна**

1. Афанасьєв М. В., Мартіянова М. П., Боровик М. В. Конспект лекцій з начальної дисципліни "Потенціал і розвиток підприємства" у електронному вигляді.

2. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. / О. С. Федонін, І. М. Рєпіна, О. І. Олексюк. – Київ : КНЕУ, 2006. – 316 с.

Додаткова

3. Афанасьєв Н. В. Управление развитием предприятия : монография / Н. В. Афанасьев, В. Д. Рогожин, В. И. Рудика. – Харьков : Изд. Дом "ИНЖЕК", 2003. – 184 с.

4. Гавва В. Н. Потенціал підприємства: формування та оцінювання : навч. посіб. / В. Н. Гавва, Е. А. Божко. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 224 с.

5. Гончарова Н. П. Управління підприємствами: сучасні тенденції розвитку : монографія / Н. П. Гончарова, О. С. Федонін, Г. О. Швиданенко та ін. ; за заг. ред. проф. О. С. Федоніна. – Київ : КНЕУ, 2006. – 288 с.

6. Гриненко С. В. Экономика недвижимости : конспект лекций. / С. В. Гриненко. – Таганрог : Изд. ТРТУ, 2004. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.aup.ru/>.
7. Джаин И. О. Оценка трудового потенциала : монография / И. О. Джаин. – Сумы : ИТД "Университетская книга", 2002. – 250 с.
8. Добикіна О. К. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. / О. К. Добикіна, В. С. Рижиков, С. В. Касьянюк, та ін. – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – 208 с.
9. Должанський І. З. Управління потенціалом підприємства : навч. посіб. / І. З. Должанський, Т. О. Загорна, О. О. Удалих та ін. – Київ : Центр навчальної літератури, 2006. – 362 с.
10. Коупленд Т. Стоимость компаний: оценка и управление / Т. Коупленд, Т. Коллер, Дж. Мурын ; пер. с англ. – издание третье, переработанное и дополненное. – Москва : ЗАО "Олимп-Бизнес", 2005. – 576 с.
11. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. / Н. С. Краснокутська. – Київ : Центр навч. літ., 2005. – 352 с.
12. Лапин Е. В. Оценка экономического потенциала предприятия : монография / Е. В. Лапин. – Сумы : ИТД "Университетская книга", 2004. – 360 с.
13. Отенко И. П. Стратегическое управление потенциалом предприятия / И. П. Отенко. – Хьков : Изд. ХНЭУ, 2006. – 256 с.
14. Раєвнєва О. В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі : монографія / О. В. Раєвнєва. – Харьков : ВД "ІНЖЕК", 2006. – 496 с.

Додатки

Додаток А

Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Потенціал і розвиток підприємства" за Національною рамкою кваліфікацій України

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Уміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Сутнісна характеристика потенціалу підприємства					
Визначати сутнісні характеристики потенціалу та потенціалу підприємства. Еволюцію підходів щодо визначення потенціалу	Сутність понять потенціал та потенціал підприємства	Потенціал підприємства та його характерні риси. Основні складові потенціалу підприємства. Види потенціалу підприємства. Блочно-модульна структура потенціалу підприємства	Досліджувати та класифікувати видові прояви потенціалу підприємства, його характерних рис. Виявляти та досліджувати передовий досвід щодо розвитку потенціалу підприємства	Здатність аргументувати власну позицію щодо визначення об'єктивних та суб'єктивних складових потенціалу підприємства	Відповідальність за точну ідентифікацію об'єктивних та суб'єктивних складових потенціалу підприємства у процесі прийняття управлінських рішень
Тема 2. Структура і графологічна модель потенціалу підприємства					
Визначати структуру та будувати графологічну модель потенціалу підприємства. "Квадрат потенціалу"	Алгоритм графологічної моделі потенціалу підприємства. "Квадрат потенціалу"	Елементи "Квадрату потенціалу". Основні показники, що характеризують елементи "Квадрату потенціалу"	Проводити дослідження ринку та основних конкурентів підприємства. Визначити основні конкурентні переваги підприємства	Презентувати результати визначення структури та графологічну модель потенціалу підприємства	Відповідальність за точність та коректність побудови графологічної моделі потенціалу підприємства

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Формування потенціалу підприємства: поняття та загальна модель					
Визначати основні підходи та методи формування потенціалу підприємства	Процес формування потенціалу підприємства. Підходи щодо формування потенціалу підприємства	Характерні риси розвитку потенціалу підприємства як економічної системи. Загальні підходи щодо формування потенціалу підприємства	Аналізувати основні наукові підходи до формування потенціалу підприємства. Оптимізація структури потенціалу підприємства. Розроблення напрямів подальшого розвитку потенціалу підприємства	Здатність обґрунтувати вибір напрямів формування моделі потенціалу підприємства. Презентувати результати побудови моделей	Самостійно приймати ефективні управлінські рішення та відповідати за коректність та адекватність розроблених моделей
Тема 4. Особливості формування виробничого потенціалу підприємства					
Визначати виробничий потенціал підприємства. Критерії та показники оцінювання виробничого потенціалу	Сутність виробничого потенціалу підприємства. Складові виробничого потенціалу. Критерії та показники оцінювання виробничого потенціалу	Методи оцінювання виробничого потенціалу підприємства. Процедура оцінювання потенціалу за обраними методами	Проводити комплексне оцінювання виробничого потенціалу підприємства. Інтерпретація та аналіз впливу виробничого потенціалу на загальний потенціал об'єкта оцінювання	Здатність аргументувати вибір напрямів розвитку виробничого потенціалу на основі комплексної оцінки	Приймати ефективні управлінські рішення та відповідати за точність комплексної оцінки виробничого потенціалу

1	2	3	4	5	6
Тема 5. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства					
Визначати конкурентоспроможність потенціалу підприємства	Процес визначення рівнів конкурентоспроможності потенціалу. Діагностика конкурентних сил	Базові підходи та методи оцінювання конкурентоспроможності потенціалу підприємства. Прикладні моделі оцінювання конкурентоспроможності потенціалу	Проводити комплексне оцінювання конкурентоспроможності потенціалу за допомогою різних методів. Інтерпретація та аналіз отриманих результатів оцінювання. Вибір напрямів підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства	Презентувати результати оцінювання конкурентоспроможності потенціалу підприємства та робити висновки щодо рівня потенціалу	Самостійно приймати ефективні управлінські рішення щодо вибору напрямів підвищення конкурентоспроможності підприємства
Тема 6. Теоретичні основи оцінювання потенціалу підприємства					
Визначати основні цілі та сфери застосування результатів оцінювання. Визначати принципи та основні етапи оцінювання потенціалу підприємства	Процес оцінювання потенціалу підприємства: основні цілі та сфери застосування. Оцінка вартості потенціалу підприємства	Теоретичні підходи до оцінювання потенціалу підприємств. Поняття вартості та її модифікації. Принципи оцінювання потенціалу підприємства	Визначити особливості потенціалу підприємства як об'єкта оцінювання. Оцінювати вартість та потенціал підприємства залежно від визначених цілей та завдань оцінювання	Презентувати результати оцінювання вартості та потенціалу підприємства	Відповідальність за точність та коректність результатів оцінювання вартості та потенціалу підприємства

1	2	3	4	5	6
Тема 7. Методичні підходи до оцінювання потенціалу підприємства					
Проводити аналіз методологічних підходів до оцінювання вартості та потенціалу підприємства	Методологія визначення вартості та потенціалу підприємства. Методи оцінювання підприємства та його потенціалу	Основні методичні підходи до оцінювання вартості та потенціалу підприємства. Способи оцінювання вартості підприємства та його майнового потенціалу	Визначати цілі та методи оцінювання вартості та потенціалу підприємства. Здійснювати відбір найбільш доцільних способів та методів оцінювання вартості та потенціалу підприємства	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо вибору методів оцінювання вартості та потенціалу підприємства	Прийняття управлінських рішень щодо вибору підходів до оцінювання потенціалу підприємства
Тема 8. Оцінювання вартості земельної ділянки, будівель і споруд					
Визначення підходів та методів оцінювання вартості земельної ділянки, будівель і споруд	Сутність понять: "земельна ділянка", "будівлі", "споруди"	Базові підходи до оцінювання земельної ділянки, будівель і споруд. Методи оцінювання вартості земельних ділянок, будівель і споруд	Визначати методи оцінювання земельних ділянок, будівель і споруд. Визначати коефіцієнт капіталізації	Здатність аргументувати власну позицію щодо необхідності проведення нормативного або експертного оцінювання земельної ділянки, будівель і споруд	Прийняття управлінських рішень за критерієм вартості нерухомого майна підприємства

1	2	3	4	5	6
Тема 9. Оцінювання ринкової вартості машин і обладнання					
Визначення підходів та методів оцінювання ринкової вартості машин і обладнання	Види машин і обладнання. Класифікація машин і обладнання	Вплив зношування на вартість машин і обладнання. Цілі оцінювання машин і обладнання	Проведення оцінювання машин і обладнання. Визначення матеріального та техніко-економічного зношування машин і обладнання	Здатність аргументувати власну позицію щодо необхідності проведення оцінювання машин і обладнання. Здатність самостійно проводити оцінювання машин і обладнання	Прийняття управлінських рішень за критерієм вартості машин і обладнання. Визначення впливу зношування на вартість обладнання
Тема 10. Нематеріальні активи і методи їх оцінювання					
Визначення підходів та методів оцінювання нематеріальних активів підприємства	Класифікація нематеріальних активів підприємства	Цілі оцінювання нематеріальних активів підприємства. Методики оцінювання нематеріальних активів підприємства	Визначити методи оцінювання нематеріальних активів підприємства. Визначити фактичну собівартість, поточну відновну вартість, поточну ринкову та чисту вартість реалізації	Здатність аргументувати власну позицію щодо необхідності проведення оцінювання нематеріальних активів підприємства	Прийняття управлінських рішень за критерієм вартості нематеріальних активів підприємства

1	2	3	4	5	6
Тема 11. Трудовий потенціал підприємства та його оцінювання					
Визначення підходів та методів оцінювання трудового потенціалу підприємства	Складові елементи трудового потенціалу підприємства	Методологія оцінювання трудового потенціалу підприємства. Методики оцінювання трудового потенціалу підприємства	Визначати вартість потенціалу на основі одиниці живої праці. Розробляти алгоритм вирішення проблемних питань оцінювання трудового потенціалу	Здатність аргументувати власну позицію щодо необхідності проведення оцінювання трудового потенціалу підприємства. Здатність самостійно проводити оцінювання трудового потенціалу підприємства	Прийняття управлінських рішень на основі визначення вартості трудового потенціалу підприємства
Тема 12. Оцінювання вартості бізнесу					
Визначення підходів та методів оцінювання вартості бізнесу	Структура потенціалу підприємств. Види підприємств	Особливості методів оцінювання вартості бізнесу. Методи витратного, результативного та порівняльного підходу до оцінювання вартості бізнесу	Використовувати методи оцінювання вартості бізнесу: витратний, результатний, порівняльний у ході визначення вартості бізнесу	Здатність до групової взаємодії під час визначення цілей оцінювання вартості бізнесу. Здатність самостійно проводити оцінювання вартості бізнесу	Прийняття управлінських рішень за критерієм вартості бізнесу

1	2	3	4	5	6
Тема 13. Прикладні аспекти оцінювання потенціалу підприємства					
Визначення прикладних аспектів оцінювання потенціалу підприємства	Види ресурсів підприємства. Цілі оцінювання складових елементів потенціалу підприємства	Види ресурсів підприємства. Цілі оцінювання складових елементів потенціалу підприємства	Види ресурсів підприємства. Цілі оцінювання складових елементів потенціалу підприємства	Здатність самостійно визначати необхідність проведення оцінювання вартості потенціалу підприємства	Визначення критеріїв оцінювання наявних стратегічних ресурсів під час формування потенціалу підприємства
Тема 14. Розвиток підприємства: зміст, сучасні концепції та передумови					
Визначення змісту, сучасних концепції та передумов розвитку підприємства	Закони розвитку підприємства. Сутність законів розвитку підприємства	Закони і закономірності як фактор стабільності роботи підприємства. Управління формуванням і розвитком потенціалу підприємства	Визначати концептуальні положення розвитку підприємства. Досліджувати особливості розвитку вітчизняних підприємств	Здатність аргументувати власну позицію щодо необхідності проведення оцінювання потенціалу підприємства та його складових елементів	Визначення організаційного потенціалу підприємства, та вибір раціональної оргструктури для подолання проблем внутрішнього розвитку
Тема 15. Методичні підходи до визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу					
Визначення методичних підходів до визначення резервів розвитку підприємства	Сутність резервів розвитку підприємства	Характеристика резервів розвитку підприємства. Методологія визначення резервів розвитку підприємства	Застосовувати методичні підходи до визначення резервів розвитку підприємства	Здатність до групової взаємодії у ході визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу	Вироблення критеріїв для оцінювання можливостей організаційної структури управління

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	7
4. Структура навчальної дисципліни.....	17
5. Теми практичних та семінарських занять	19
5.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	23
6. Самостійна робота студентів	25
6.1. Контрольні запитання для самодіагностики	29
7. Індивідуально-консультативна робота	37
8. Методи навчання	38
9. Методи контролю	43
10. Розподіл балів, які отримують студенти	48
Рекомендована література.....	57
Основна	57
Додаткова	57
Додатки.....	59

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ПОТЕНЦІАЛ І РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА"
для студентів напряму підготовки
6.030504 "Економіка підприємства"
всіх форм навчання**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Мартіянова** Марина Павлівна
Матвієнко-Біляєва Галина Леонідівна

Відповідальний за видання *Д. В. Шиян*

Редактор *М. А. Ковальчук*

Коректор *Т. А. Маркова*

План 2016 р. Поз. № 195 ЕВ. Обсяг 67 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*